

Nori sinetsi behar zaio?

Martxoaren 6an, Espainiako «Radio Nacional» delakoak ondoko informazio bitxi hau zabaldu zuen, ordu bi eta erdietako albiste emankizuneari: «Zenbait aldizkaritan bestela esan den arren, nuklear zentralak ez dute arrisku berezirik sortzen». Hau entzutean, zer esanik ez, harritu egin nintzen. Oraindik gehiago: emandako informazio oker hark mindurik utzi ninduen, eta, albistearen okertasuna frogatu nahirik, zentraletan gertatutako istripuen berri bila hasi nintzen. Izerdi gehiegirik gabe, hiruzpalau istripu edo antzeko zenbait gertakari aurkitu nituen. Hauen artean, bi aukeratu ditut, bata Estatu Batuetan eta bestea Sobiet Batasunean gertatuak. Nuklear zentralak arriskugarriak diren ala ez esan baino lehen, irakur itzazu lerro hauk. Gero, zeuk epai.

SOBIET BATASUNEKO ZENTRAL BATETAN GERTATUA

«Le Monde» egunkarian irakurri ahal ukan dugunez, Estatu Batuetako Zerbitzu Sekretuak zabaldu duen albistearen arauera, ba dirudi, istripu bat jazo dela, Kaspio itsasoaren ertzean datzan Shevtchenko inguruko nuklear zentralean. Hiri horretan egindako zentral hori oso berria zen oraino, 1973.eko azken hilabeteetan hasi baitzen funtzionatzen. Zentralaren potentzia handia zen, 350 megawatt-ekoa. Sobietarrek helburu bi lortu nahi zituzten haren bidez: bata, itsasoko ura gestatz, Shevtchenko-ko hiriak behar zuen ura erdiestea; bestea, errektoreek behar duten erregai nuklearra fabrikatzea. Izan ere, Shevtchenko-ko zentrala oso berezia zen, errektorean sortutako neutroien laguntzaz, berak kontsumatzen zuen baino erregai nuklear gehiago sortzen baitzuen.

Ez dakigu zer nolako istripu mota izan den; baina, gehiago edo gutiago, bere garrantzia ukan du. Besterik ez bada ere, Amerikako Zerbitzu Sekretuarentzat behintzat garrantzia ukan duela pentsa liteke, albistea zabaltzen arduratu da eta.

ZOZOAK BELEARI BURUBELTZ

Amerikanoak zuhur samarrak dira inoren problemak aipatzen. Hala ere, hobe eginen lukete, beren barneko arazoak aztertzeraz saiaturiko balira, beren etxean bertan buruhauste frako dute eta.

Aipa dezagun, adibidez, Shippingport-eko zentralaren arazoa. Zentral honek leku berezia du nuklear energiaren historian, berau izan baitzen Estatu Batuetako nuklear energiako lehen zentral komertziala. 1957. urtean hasi zen alhatzen, eta, bere bizitzaren hamaseigarren urtera orduko, nuklear energiaren arriskugarritasunaren makina bat frogatu eman digu.

Ernest J. Sternglass ikertzaileak, zentralaren inguruko lurraldeetan ikerpen sakonak egin ondoren, ondoko gertakari hauk seinatu ditu.

Shippingport inguruko abeltegietan, simaurrak eta esneak duten radioaktibitatea, maila arriskugarrietara heldu da maiz azken urteotan.

Shippingport-eko zentrala Ohio hibaiaren ondoan datza; eta hibai honen uretatik hartzen du, behar duen hozgarria. Hibaiaren beheara datzan East Liverpool hirian, 67 %an gehitu da minbiziaren portzentaia, Estatu osokoa 4 %ean baino goititu ez den bitartean.

Shippingport-etik bederatzi milia ekialderantzago datzan beste hiri batetan, ume jaio berrien heriotz portzentaia eta hilotze naturalen kopurua doblatu egin dira, Estatuan lehengo mailan iraun duten bitartean.

Eta honi guztioni ez dio propaganda gehiegirik eman Zer.

MATERIALAK ETA RADIOAKTIBITEA

Goazen aurrera, eta azter dezagun nuklear zentralen arriskugarritasuna.

Elektra elkargoei dioskutenez, zentraletatik ez dira gorputz radioaktiboak itzurtzen. Noraino heltzen da baieztapen horren egitasuna?

Arestion ikusi dugunez, radioaktibitateak efektu bereziak sortzen ditu materialetan. Altzeiru gehienak, esate baterako, radioaktibitatearen eragipenez hauskor bihurtzen dira. Hori dela eta, errektorean radiazio handia dagoenez, hango materialek radioaktibitate handia jasaten dute, eta arian arian hauskortu egiten dira zertxobait. Hauskortasunaren kausaz hirrikadurak sor daitezke, eta gorputz radioaktiboak, barneko presioak lagundurik, hirrikaduretatik itzur daitezke eguratsera, hibaietara edo itsasora.

Ikertzaileak altzeiru berrien bila zuzentzen ari dira orain beren pausoak; baina oraindik radioaktibitatearen efektuak ezegunak direla ere esan behar dugu.

LEGEAK KONTSEILATZEN DUEN RADIOAKTIBITATE MAILA, ARRISKUGARRIA DA

Beste batzuen artean Gofman eta Tamplin-ek frogatua dute, legeak onesten dituen radioaktibitate mailak ere arriskugarriak dira. Estatistiken arauera, radioaktibitatearen eragipenez, ugaritu egiten dira umeen arteko leukemiak, pertsona nagusien arteko edonolako minbiziak eta zenbait bihotz eritasun mota.

Radioaktibitate maila horietaz beste zerbait ere esan behar dugu. X izpiez aztertutik izan diren pertsonen artean ikusi izan denez, desberdintasun handiak aurkitu dira radiazioa jasateko gaitasunean. Ba dago pertsona multzo bat, radioaktibitatearen efektuen aurrean oso sentikorra dena. Pertsona hauek, banabesteko pertsonak baino hamar aldiz efektu gehiago sufritzen dute. Honek zera esan nahi du: banabesteko gizonari, legeak agintzen duen radioaktibitate mailak kalterik egiten ez badio ere (eta honetaz ez gaude hain segur), pertsona sentikorrei kalte handia egin liezaiekeela.

Baina hori ez da dena. Lehen esandakoa, legea beteko balizko kasurako esana da. Hala ere, nork ote daki, zentral horietan legea betetzen denik? Eta legea betetzen ez bada, egiten dea ezer zentral horien kontra?

Ez pentsa, azken lerroetan esan duguna, gerta ezin litekeen gauza denik. Hara! Sternglass-ek frogatu ukan duenez, Shippingport-eko zentralak 78 Curie jaurtiki zituen Ohio hibaira 1964-65. urteetan, eta 182 Curie 1970. ean. (Curie delakoa, radioaktibitate neurtzeko erabiltzen den unitate bat da). Hala ere, legeak urtean 0,58 Curie jaurtikitzea baino ez zion permititzen. 1970. urtean, legeak agindutakoa baino hirurehunaz bider gehiago bota zuen. Eta zer? Zentralak zutik dirau.

EUSKL HERRIKO NUKLEAR ZENTRALAK

Elektra elkargoei Euskal Herrian nuklear zentral batzuk eraikitzeko asmoa dute. Jendeari eman dioten informazioa ikusirik, ba dirudi, ez dela inguruko herrien eta herritarren eritzirik kontutan edukiko. Irratiak, zentral hauk oso garbiak direla baieztatzen digu. Hala ere, erraz ikus daitekeenez, zentralok sor dezaketen arriskua ez da ahuntzaren gaverdiko ez tula. Hau guztiau ikusirik, zer behar dugu pentsatu? Nori sinetsi?

J. R. ETXEBARRIA

dezagun, daigun
dezakete, daikee
digu, deusku
da, dauten

itzazu, eizuz
gaude, gagoz
liezaieke, leiskioe
lukete, luker